

Миллий Иқтисодиёт



Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партиясининг ҳафталик газетаси

1999 йил, 2 март

9 (182)- сон

Ростдан ҳам, ерда ҳаёт азал яратилишдан жуда қаттиқ, лекин фақат аёл зотиғина уни юмшоқ қилиб туради. Шу қаттиқлик ва шу юмшоқликка кўра аёлни жуда юксак қоя устида унган ифтор майса деб айтиш мумкин. Бу қоянинг шароити шундайки, унинг юксаклиги шунчаларки, унинг шамоллар ва булутлар бағрида, қуёш ва ойнинг тизгида, самодда юлдузларнинг тинимсиз жаранги остида туриши шундайки, унда ҳаётдан асар ҳам бўлиши мумкин эмас эди. Ҳаёт учун қоя узра ҳеч қандай шароит йўқ эди. Лекин буни кўрингки, ҳаёт бирдан эмас, замон-замонлар

га, руҳимизнинг замирига орзуларни жойлаштирди. Орзуларимиз бизни файзли қилди. Ер юзидан, одам ҳаётида файз фақат аёлдандир. Табиат унга ерга ҳаёт барақатини етказувчи булутларнинг юмшоқлиги ва ҳомиладорлигини, юлдузларнинг порлоқлиги ва гўзалликда устиворлигини, бугдойларнинг униб чиқиши ва интизом билан ҳосил туғиш қудратини, қонимиздаги меҳр, оқибат, муҳофазакорлик ўлмас туйғуларини

ниб жавоб қилди қизча. Мен унга унинг исмида не не орзулар яшириниб ётганлигини тушунтирдим. Ва Худо олам, қонини аввал бошдан илм билан қамраб олганлиги ва шу илмининг бир қисмини одамларга ҳам ато этганлигини айтдим. «Илмнинг натижаси — тараққиёт, бахтиёрлик, фаровонлик», дедим.

Бугун аёлнинг ўрни, унинг ҳаётининг туб мазмунини ҳам мана шу уч нарсада зухурланади: аёл ва тараққиёт, аёл ва бахтиёрлик, аёл ва фаровонлик энди бирига чамбарчас боғланиб кетади. Аёлни оқибат ва қараганлар ютқизади.

ЕРДА ҲАЁТ ЖУДА ҚАТТИҚ, ЛЕКИН АЁЛ УНИ ЮМШОҚ ҚИЛИБ ТУРАДИ

ни ато этди.

Шунинг учун аёл қаерда бўлса, жаннат шу ердандир!... Дунё аёлларнинг нодирларидан бири Гулбадан бегим гўдак чоғларида илк бора отаси Бобур подшоҳ билан кўришиб, илк бора унинг тиззасига чиқиб ўтирганда, ўзини етти қават осмонда юрган каби ҳис қилганини ёзади. Фарзанд севинчи шунчалар бўлса, ота севинчи қанчалар бўлдикин!

Яқинда Ижтимоий гимназиясида ўқувчилар билан учрашувда кичкина узукдай бир қизча туриб савол берди: — Илмнинг натижаси нима?

Мен кўзлари юлдуздай чакнаб турган, маъсум чехрасидан ақл ёғилаётган қизчанинг бу саволидан бир зум лол қолдим. Шунда ёнимда ўтирган олим аста шивирлади: «Бу қизча Саъди Сирожидиновнинг набираси...» — деди. Мен қизчанинг исмини сўрадим. «Исми Сўғдиёна», — деб бийрон жавоб берди у. «Сўғдиёна нима дегани биласизми?» — деб савол бердим. «Сўғдиёна» қадимги туркий мамлакат», — деб уйлаларайман. Улар орасида Бибиноним Гулбаданбегим, Зебунисо бегим каби оқилу доно аёллар кўп бўлган. Мен улар сиймосини яратишга кўп ҳаракат қилганим. «Сароймулкони», «Темурий маликалар» каби ишларим шулар жумласига кириди. Бу мавзунини яна давом эттириш ниятим йўқ эмас.

Самад Вурғунини шоир қилган у севган аёл дейишди. Турмуш ўртоғингиз сиз учун илҳом манбаи бўла оладими?

Турмуш ўртоғини Гули Нигор тахаллуси билан шеърлар ёзди. Санъатни, адабиётни чуқур тушунади. У билан ҳар қандай мавзуда бемалол сўз юритиш мумкин. Кўпгина асарларимга унинг шеърларидан мавзу, илҳом олганман.

Аёлларга тилакларингиз? — Аёл қизининг бахти оилада дейишди. Улар ҳамма бахти бекам бўлинганлар.

Юлда ТУРГУНОВА сўхбатлашди.

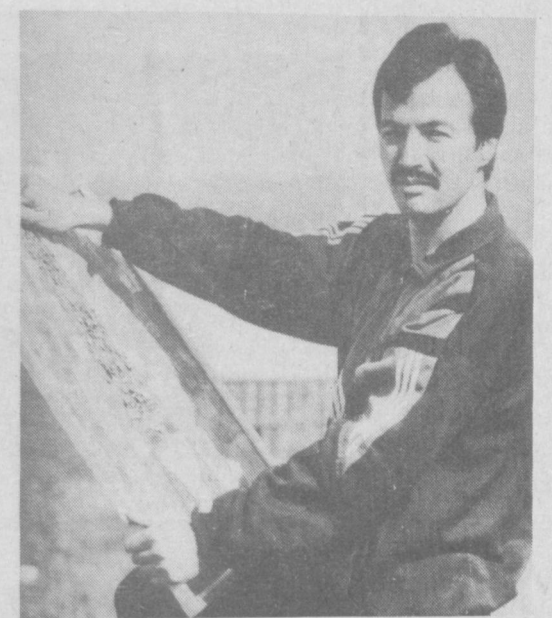
СЎЛМАС ГУЛЛА

Рассом Ортиқали Қозоқов билан сўхбат



— Хурматли Ортиқали ака, нима учун сиз ижодингизда тез-тез аёллар мавзусига мурожаат қиласиз? — Ҳар бир санъаткор гўзалликка интилади. Мен ҳам ўз картиналаримда аёллар образига тез-тез мурожаат қиламан. «Лайли ва Мажнун», «Наврўз», «Олам арому», «Малика», «Чайков», «Шарқ келинчаги», «Тахтиравон» каби асарларимни айтиб ўтишим мумкин. Аёллар ҳақида ёзмаслик, чизмаслик мумкин эмас.

— 1999 йил — Аёллар йили деб эълон қилинди. Сиз бунинг қандай қабул қилдингиз? — Аёллар бунинг нафақат бир йилни, балки бутун умрининг бағишласангиз арзийди. Истарлиқки, бу йил барча аёллар ҳаётида чин бўрилиш даври бўлса...



— Сиз учун идеал аёллар борми? — Мен Темурий маликаларга жуда катта ихлос билан

Ойдин меҳмонхона

Гулсара Ражапова аёллар орасида кам бўлган касб эгаси — ҳайкалтарош. Маълумки, ҳайкалтарошлик санъат турлари ичиде машаққатли меҳнати талаб қилади. Чунки ҳайкалтарошликда предметнинг ички ва ташқи қиёфаси тасвири аниқ акс этиши лозим. Масалан, ранг-тасвирда мусаввир бўёқлар ёрдамида тисмонли бир томонлама ёритиб, томошабинни ранглар уйғунлиги орқали асарни ҳис қилишга ундаса, ҳайкалтарошликда асарни бутунлигича томошабинга тақдим этиш вазифаси туради. Бу жараён ҳайкалтарошдан аниқлик ва зийракликни тақозо этади. Мабодро, рассом чизишда адасша, хатосини тузатиш имкониятига эга, негаки, бўёқлар билан уни ёпиши мумкин.

Бу қиёбаш ҳайкалтарош меҳнати нақадар оғирлигини кўрсатади. Гулсара опа ҳаётда ҳам ижоддагидек аниқликка эришган аёлдир. У бахтли оиласини ижодининг нури қирраси деб билади. Турмуш ўртоғи Аваз ака оянинг ижодий маслақдоши ва сўянчиги. Унинг ижодда асосий йўналиши мумтоз шоирларимиз ва замондошларимиз портретларини яратиш билан белгиланади. Навоий, Бериш, Шукӯр Бурҳонов, Ботир

Зокиров каби санъаткорларнинг портрет ва бостлари Гулсара оянинг ёрқин асарлари сирасига кириди. Бу асарларни томошабинлар бефарқ томоша қила олмайдилар. Улар одамда турфа ҳаёллар, гайришуурий ҳислар уйғотади. Кўз олдида ардоқли инсонлар қиёфаси кайта намоён бўлади. Ҳайкалтарош уй-ҳаёлларини ва ижодий режаларини яқиндан билдириш мумкин. Унга бир неча саволлар берилди.

— Гулсара опа, ҳайкалтарошлик касбининг ташлашингизга нима сабаб бўлган? Шу ҳақда сўзлаб берсангиз. — Инсон қамолотида оиланинг таъсири

салмоқли. Инсонга истиснод Оллоҳ томонидан инъом этилади. Истеъдодни эрта пайкаш ва ривожлантиришда ота-онанинг ўрни катта. Менда ҳам шу ҳолат содир бўлган. Чимкентда оддий оилада туғилганман. Ота-онам нафақат ўз қизини, балки яна сакка

киз болани асраб олиб, оқ ювиб-оқ тараганлар. Онам орзуларим ушалишига хайрихоҳ бўлдилар. Улар менга китоб, қалам, расм қозғари соғва қилардилар. Уйнинг деворларига расмлар чизганимни эслайман.

Ҳайкалтарош бўлишимга бевосита тоғам — машҳур ҳайкалтарош Қосим Мирзаахмедов ижоди таъсир кўрсатган. Бенков номидаги рассомчилик билим юртига киришим ҳам қизиқ бўлган. Илм-технологиялардан ўқимганим. Лекин дарсларга эркин тингловчи сифатида қатнаб юрдим. Ярим йилдан сўнг талабалар кўригиде катнашганман. Асарларим юқори баҳо олиб, мени талабаларга қаттиқ қилишган.

Билим юртини тугатиб, театр ва рассомчилик институтига тахсил кўрдим. Ўқиниш тугатиб, Архитектура институтига дарс бердим. Ижодимни асосан 1985 йилда бошлаганман.

— Яратган асарларингизнинг асл нусхасини ўзингизда сақлашга ҳаракат қилар экансиз. Бунинг боиси не?

— Асарларим фарзандларимдай азиз. Яратажак асаримни йиллаб ҳаёлимда пиштанман. Умуман, мен истиснод рассомчилиги соғинишга интилайман. Асарларимнинг тўлақонли чиқиши менга заҳм ва янги илҳом бағишлайди. Шукӯр Бурҳонов, Ботир Зокиров портретларини ишлаш жараёнида бир қадар ижодий юксалишга эришганман.

— Портрет яратиш учун қаҳрамонингиз руҳини ҳис қилишнинг зарур. Бунга қандай эришасиз?

— Ҳайкалтарош аслида бир қадар руҳшӯнос ҳамдир. Сабаби характер яратиш учун қаҳрамоннинг руҳини билишим зарур. Инсон қиёфаси ҳам кўп нарсани белгилайди. Касбим тўғрисида мен одамларни синчковлик билан қараганман. Мени инсон ички қиёфаси кўпроқ қизиқтиради. Шу пайтгача сезгиларим аздаган.

— Аёллар йилидан нималар кутмоқдасиз? Режаларингиз билан ўртоқлашсангиз. — Она учун фарзанд иқболини кўриш энг катта бахт. Худога шукӯр, фарзандларимдан кўнглим тўқ. Улар санъатга меҳр қўйиб ўсишмоқда. Кўнгли санъатга ошурта одамдан ёмонлик чикайди. Қизим Сурейя мусикани севади. Қўй қалганда уйимиз гўё нурга тўлиб кетади. Ўғлим Жаҳонгирда рассомлик қобилияти бор. Тил ўрганмоқда, йигит киши учун зарур бўлган касбларни эгаллаб бормоқда. Кичкина Жаҳонгирдан ҳам умидим катта:

— Ижодий режаларимга келсак, бир қанча асарлар яратишни мўъжизалаганман. Ижодкор сифатида ўз устахонам бўлишини орзу қиламан.

— «МТ» муштарийлари номидан иштирокчиликни рўбга чиқишини тилайсиз. Сўхбатдош Дилфуза КАМОЛ

Давоми иккинчи бетда

ЭНГ КАТТА ОРЗУЙИМ — МЕНГА ИШОНГАН ОДАМАРНИНГ ОМОНАЙГИ, ЮРТИМНИНГ ТИНЧАЙГИ!

Ислом КАРИМОВ

БАҲОР СИЗНИ СОФИНИБ КЕЛДИ...

Хар йил баҳорнинг биринчи кунини Зулфия хоним шеърининг сўзи, номи билан кўтиб олишга одатланган эдик. Шоира қизлар ўшбу кун Зулфия хоним ҳузурига шошилардилар. Ҳамма вилоятлардан келиб катта ўстоз қошида жам бўлардилар. «Баҳор қошига борамиз. Баҳорни қаршилаймиз!» — дер эдилар. Улар ўз ўстозларини чин баҳор деб билардилар. Шоира тирикчилигиде оламни яшатирувчи баҳор тисмонига айланган эди. У ўзи баҳорни севарди. Шеърларини БАҲОР БУЛИБ ЁЗАРДИ. Ўқувчилари қалбига баҳор нафаси ағдирар, уларнинг туйғуларига баҳор сингари яшашни истарди.

Йиллар, ўтиб, ҳақиқий сўз, ҳақиқий шеърнинг баҳорат кучи зўрайса керак. Кеча Омон Олимовнинг лутф қилиб юрган бир даста шеърларнинг таъсирида уйга келгач, Зулфия хонимнинг 1985 йилда чиққан икки жилдлик «Мушоира» деб номланган китобларини арақладим. Бу жилд мен учун жуда қимматли. Унда Зулфия хонимнинг ўз дастхатлари билан қилган қатор тузатишлари бор. Шоира шеърда андак нуссонга ҳам тоқат қилмас эдилар. Ўқувчиларга шеър хатолар билан чоп этилиб борса, қаттиқ ранжир эдилар. Шеър юксак бир тиниқлик, юксак поклик даражасида турганини истардилар. Шу одат аҳолиб адипа Саида Зуннуговда ҳам бор эди. Адипа ўзининг асарлари жилдларини ўз дастхати билан тузатиб ёлғорлик учун тақдим этган эди. Менга бу жилдлар гўяда ардоқли. Бу тузатишларга кўзим тушса, шоира кўз ўнгимда гўзал олижаноб қиёфада гавдаланди. Қандай ёрқин одамлар эди!...

Ха, ҳақиқий шеър ўзи асли башорат бўлса керак. У



Зулфия

ИБРОҲИМ ҒАФУРОВ

Куйлама ҳижронини мен куйлаб ўтдим, Наҳот мен етмаган пардаси қолмиш? Аччиқ, узун йўлни мен босиб ўтдим, Сenga нега даркор қайта йўл олиш?

КУЙЛАМА ҲИЖРОНИ

Хонанда Гулгуна ЗОКИРОВАга

Куйлама ҳижронини, гарчанд овозинг Отаётган тонгдек нур тўла жаранг, Куйласанг, нилуфарсимон руҳоринг, Шомдаги шафакдек заъфар-ғусса ранг.

Такоррлама, Гулим, сен бахт эраси, Дилбар овозингга ярашар шодлик. Бир бахтсиз севгининг битмас гиряси Қалбингдан ўрлайди! Бу не бедорлик!

Нечун бу серждо, жайрон ниғоҳдан Рухсоринг куйдириб оқар қайноқ ёш? Гулгини — Ҳижронда, ҳазонли оҳда Хеч замон жамолин кўрганми қуёш?

ИЖТИМОЙ ГИМНАЗИЯ ЎҚУВЧИЛАРИ НИМА ДЕЙДИ?

23 феврал кунинг ҳеч эсимиздан чикайдики ҳажонки кун бўлди. Ижтимоий йўналишдаги Республика маъсум гимназияси юқори синф ўқувчилари гимназия раҳбарияти ва ўстозлар билан ҳамжиҳатликда буюк шоир, саркарда ва давлат арбоби Заҳриддин Мухаммад Бобур

шўх таваллуд қилиб бағишлаб ёрқин бир нафис анжуман ташкил қилдилар. Гимназия йўналишидаги Республика маъсум гимназияси юқори синф ўқувчилари гимназия раҳбарияти ва ўстозлар билан ҳамжиҳатликда буюк шоир, саркарда ва давлат арбоби Заҳриддин Мухаммад Бобур

ний мерос ва ўзлик, Бобур ва бобурийларнинг ҳажон цивилизациясига қўшган ҳиссаси, миллий тикланишда ёшлар ва илм-фан, маънавиятнинг аҳамияти, фаол фуқаро каби мавзуларда Иброҳим Ғафуров, гимназия раҳбари Абдулсатом Умаров, танқиди олим Омонилла Мадаев, Рустам Мусурмон қизи-

карли мулоқот ўтказдилар. Илм-фаннинг ҳажон ва инсон ҳаётидаги қиммати, фуқаролик ҳажон ва инсон ўзига ҳосилқилири, тарих, сиёсий ҳаётини ағдирар, тушуниш каби мавзуларда ўқувчилар ўз меҳмонларига қўлаб саволлар бердилар. Миллий тикланишнинг моҳияти, сиёсий партия-

ларнинг мақсад ҳажонда вазифаларини ҳажондаги субъатларни мароклабни тингладилар. «Миллий тикланиш» змёли газетаси билан ҳамкорлик истагини билдирдилар. Ҳў, юрда, кўз, фикри чакнаган болаларимиз бор-д!

ЎЗ МУХБИРИМИЗ

ЭЗГУЛИККА УНДАЙДИ



киз болани асраб олиб, оқ ювиб-оқ тараганлар.

Онам орзуларим ушалишига хайрихоҳ бўлдилар. Улар менга китоб, қалам, расм қозғари соғва қилардилар. Уйнинг деворларига расмлар чизганимни эслайман.

Фалсафий гурунлар

Юқорида қимнинг манфаатларини ҳимоя қилишга қараб, мафкуранинг ҳимоя-хил шакллари аҳрайтиш мумкинлигини кўрдик. Ана шундан келиб чиқсак, масала моҳиятини тушуниш учун саволни бошқароқ тартибда ҳам қўйиш мумкин. Мустақил ўзбек давлати ўз фалсафийда қандай мафкурага таянмоғи лозим? Албатта, ягона этнососил бирлик сифатида чиқадиган миллатимиз манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган, унинг ҳисиллигини, тараққуятини таъминлайдиган миллий мафкурага таянмоғи жоиз. Зеро, давлат мафкураси ҳаётга таъдид қилинмайди, балки миллий мафкура давлат идоралари, ижтимоий институтлар фаолиятини ташкил этишининг ва йўналиштирининг қуролга айланади. Шундай экан, «давлат мафкураси» тушунчасини эмас, «миллий мафкура» тушунчасини қўллаб-қўллаш тўғри ва ўринлидир. Юқорида қайд этилган тушунчаларнинг ҳисобати «Миллий мафкура» тушунчаси мазмунини аниқ белгилаб олишда янада ойдинлашади.

Давоми иккинчи бетда

Манзилимиз: Тошкент-83,
Матбуотчилар кўчаси — 32.
Телефон 133-50-18.
«Шарк» нашриёт-матбаа консерни
босмахоноси. Манзили: Тошкент шаҳри,
Буюк Турон кўчаси, 41-уй
Навбатчи — Шерали НИШОНОВ